

Στην ιστορική Μονή της Επάνω Χρέπας

/ [Ιερές Μονές](#)

Η Ιερά Μονή Επάνω Χρέπας βρίσκεται σε απόσταση λίγων χιλιομέτρων δυτικά της Τρίπολης, κοντά στον μικρό οικισμό του Περιθωρίου. Η θέση της μονής προσδιορίζεται πάνω στην παρειά των νότιων διακλαδώσεων του Μαινάλου, σε υψόμετρο περίπου 1.280 μέτρων. Βρίσκεται σε σημείο με εξαιρετική θέα προς τον κάμπο της Τρίπολης.

Ο αρκαδικός λαός από την αρχαιότητα είχε τοποθετήσει πάνω στο όρος Μαίναλο, εκτός από τις βασικές θεότητες του Δωδεκαθέου και θεότητες όπως ο Πάνας, οι Μαινάλιες Δρυάδες, Αμαδρυάδες και Βάκχες. Ο χριστιανισμός, στην προσπάθειά του να εξαγνίσει τα σημεία της ειδωλολατρικής λατρείας, συνήθιζε να τοποθετεί στη θέση τους ναούς. Για την περιοχή του Μαινάλου δεν υπάρχουν ενδείξεις για τη νέα θρησκεία κατά τους παλαιοχριστιανικούς χρόνους. Στους ύστερους χρόνους της βυζαντινής αυτοκρατορίας φαίνεται πως μοναχοί επέλεξαν αυτό το σημείο του Μαινάλου για να ιδρύσουν μοναστήρι προς τιμήν της Παναγίας της Επανωχρεπίτισσας.

Το Μαίναλο (ή ο Μαίναλος) αποτελείται από τρεις υψηλές κορυφές: την Οστρακίνα στα βόρεια (1.981 μ.), τον Αϊντίνη στο μέσο (1.849 μ.) και την Επάνω Χρέπα στα νότια (1.559 μ.).

Ο χώρος όπου έχει κτιστεί η μονή έχει μεγάλη στρατηγική σημασία, καθώς ελέγχει τις διαβάσεις του Μαινάλου προς τη Γορτυνία, μέσω των χωριών του Φαλάνθου.

Εκεί έχουν διαδραματιστεί σοβαρά πολεμικά γεγονότα, στα οποία η μονή της Παναγίας της Επάνω Χρέπας χρησιμοποιήθηκε ως φυλάκιο προστασίας.

Το Μαίναλο προσφέρει ανέκαθεν φυσική ισχυρή προστασία με τον όγκο του, τις κορυφές του και τις χαράδρες του. Μολονότι επρόκειτο για μια εκτεταμένη σχιστολιθική παρειά του όρους, οι εργασίες που έχουν πραγματοποιηθεί από τους μοναχούς, έχουν διαμορφώσει έναν κατάλληλο χώρο για κτίσματα, κήπους αλλά και πλάτωμα, το οποίο σήμερα χρησιμοποιείται για την πρακτική εξυπηρέτηση των προσκυνητών και τα οχήματα τους.

ΟΝΟΜΑΣΙΑ

Η μονή είναι αφιερωμένη στην Κοίμηση της Θεοτόκου και έχει μείνει γνωστή ως «Μονή της Επάνω Χρέπας». Η ονομασία Επανωχρεπίτισσα προέρχεται από το όνομα του πλησιέστερου βουνού του Μαινάλου επί του οποίου είναι κτισμένη η μονή. Ορισμένοι μελετητές υποστηρίζουν ότι η ονομασία προέρχεται από τη σλαβική λέξη «χρέπα» που σημαίνει σωρός. Ο Ν. Κ. Αλεξόπουλος θεωρεί ότι η επωνυμία «Χρέπα» προέρχεται από το χαλεπός, χαλέπα, χλέπα, χρέπα, το οποίο σημαίνει έδαφος πετρώδες και άγονο.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Άγνωστο παραμένει πότε χορηγήθηκε το πρώτο σταυροπηγιακό προνόμιο στη μονή. Είναι ήδη σταυροπηγιακή το 1581, όταν τον Φεβρουάριο ο πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Ιερεμίας ο Β΄ αναγνωρίζει ως σταυροπήγιο και το μετόχι της μονής στον Άγιο Γεώργιο στην Τρίπολη που χαρακτηρίζεται ως μονύδριον. Μεταξύ άλλων αναφέρονται τα ακόλουθα: «...εκ των θείων σταυροπηγίων γνωρίζεται και η ιερά μονή της Παναγίας, της κείμενης εν τω βουνώ της Επάνω Χρέπας, της πλησίον Υδροπολιτζάς, της πατριαρχικής και σταυροπηγιακής χώρας, όπου έξω εις τα ταύτης αμπέλια και το μονύδριον του Αγίου Γεωργίου, έρημον ειπείν και ουδέν έχον, πλην χρήσιμον ως μετόχιον είναι του μοναστηρίου τούτου της Παναγίας της Επάνω Χρέπας, ίνα οι υπηρετούντες μοναχοί και εξοικονομούντες τα πλησίον αμπέλια και χωράφια, αφιερωμένα τω σταυροπηγίω αυτώ της Παναγίας κατοικείν έχοιεν και μη καθ' εκάστην ημέραν αναγκάζεσθαι μακράν και δύσκολον υπομένειν οδόν άχρι της ανόδου του βουνού, όπου το μοναστήριον...».

Το τελευταίο σιγίλλιο που σώζεται είναι του Γρηγορίου Ε΄ τον Μάρτιο του 1798, από περικοπή του οποίου μπορούμε να οδηγηθούμε στην εικασία ότι το προηγούμενο σιγίλλιο είχε εκδοθεί επί Γαβριήλ Δ΄ (1780-1785), δηλαδή μετά τα Ορλωφικά. Αν πριν από αυτό είχε εκδοθεί άλλο, αυτό δεν είναι δυνατόν να

επιβεβαιωθεί. Το σιγίλλιο του Ιερεμία Β΄, του 1581, πιθανώς να είναι το δεύτερο στη σειρά από τα σιγίλλια που εκδόθηκαν:

Ιερεμίας ελέω Θεού αρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ρώμης και Οικουμενικός Πατριάρχης.

† Των οφειλομένων τη ημών μετριότητι καὶν τούτο ἐστί, το βοηθείας λόγων και γραμμάτων ημετέρων πέμπειν τοῖς δεομένοις μοναστηρίοις απανταχοῦ, ἐξόχως δε τοῖς ἱεροῖς στ(αυ)ροπηγίοις ημών, ὡν ἡ ἐκδίκησις ἡμῖν γίνεσθαι κανονικόν και προσφορώτατον και εἰ τι χρειώδες και αναγκαῖον εἰς σύστασιν παρέχειν και κυροῦν διαμονήν. Ἐνθέντοι, ἐπεὶ ἐν τῶν θείων στ(αυ)ροπηγί(ων) γνωρίζεται κ(αι) ἡ ἱερά μονή της Παναγί(ας), της κείμενης ἐν τῷ βουνῷ της Ἐπάνω Χρέπας, της πλησίον Ὑδροπολιτζάς, της π(ατ)ριαρχικῆς κ(αι) στ(αυ)ροπηγιακῆς χώρας, ὅπου ἔξω εἰς τὰ ταύτης ἀμπέλια και τὸ μονύδριον τοῦ Ἀγίου Γεωργίου ἐρημον εἰπεῖν κ(αι) οὐδὲν ἔχον, πλην χρήσιμον ὡς μετόχιον εἶναι τοῦ μοναστηρίου τούτου της Παναγί(ας) της Ἐπάνω Χρέπ(ας), ἵνα οἱ υπηρετοῦντ(ες) μοναχοὶ και ἐξοικονομοῦντ(ες) τὰ πλησί(ον) ἀμπέλια κ(αι) χωράφια, ἀφιερωμένα τῷ στ(αυ)ροπηγίῳ αὐτῷ της Παναγί(ας), κατοικεῖν ἔχοιεν, κ(αι) μὴ καθ' ἐκάστην ἡμέραν ἀναγκάζεσθαι μακράν κ(αι) δύσκολον υπομένειν ὁδὸν ἄχρι της ἀνόδου τοῦ βουνού, ὅπου τὸ μοναστήριον. Καὶ ἡξιώθημεν διὰ τῶν παρόντων γραμματ(ων) τῷ στ(αυ)ροπηγίῳ αὐτῷ της Παναγί(ας), της Ἐπάνω Χρέπας βοηθεῖν και δηλώσαι ὅτι γνῶμη ἡμῶν ὁ ναὸς αὐτὸς τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ὁ πλησίον της Ὑδροπολιτζάς, μένει μετόχιον τοῦ μοναστηρίου αὐτοῦ της Παναγί(ας), ὡς πολλήν τὴν ὠφέλειαν παρεξόμενος, τουναντίον δε οὕτω ἐρημος μένων οὐδὲν χρησιμεύσει, τὸ παρὸν ἐκδίδομεν π(ατ)ριαρχικόν σιγιλλιώδες ἡμέτερον γράμμα τοῖς θεοφιλῶς αἰτησαμένοις χαριζόμενοι, ἅμα τε κ(αι) τὴν σύστασιν τοῦ στ(αυ)ροπηγίου ημῶν ἐξοικονομοῦντ(ες) κ(αι) στέργοντ(ες) και ἀποφαινόμεθα ἐν ἁγίῳ πν(ευματ)ι, ἵνα συν Θ(ε)ῷ κοινοβιακῶς διοικούμενον τὸ ἱερόν αὐτὸ μοναστήριον κ(αι) π(ατ)ριαρχικόν ἡμέτερον στ(αυ)ροπήγιον της Παναγίας της Ἐπάνω Χρέπας και μνημονεύον τὸ τοῦ ἡμετέρου ὀνόματ(ος), ὡς και τὰ λοιπὰ ημῶν σεβάσματα στ(αυρο)πήγια και τελῶν ἐτησίως τὸ σῦνηθες τέλος διὰ τὴν σύστασιν αὐτοῦ κ(αι) τὴν ἀναγκαίαν χρειάν ὡς μετόχιον ἔχει κ(αι) τὸν οὐδὲν ἔχοντα ναὸν αὐτὸν τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ὃς πλησιοχωρεῖ τῷ ἐτέρῳ στ(αυ)ροπηγίῳ της Ὑδροπολιτσάς, ὡν κ(αι) ἡ βούλησις συναινέει τῇ αἰτήσῃ τ(ων) μοναχῶν τῶν ἐνασκουμέν(ων) ἐν τῇ ρηθείᾳ μονῇ της Παναγί(ας) αὐτῆς της Ἐπάνω Χρέπας, οὐ μόνον δε τὸν ναὸν τούτον τοῦ ἁγίου Γεωργ(ίου) διαμέν(ειν) διὰ τὰς ἀναγκαί(ας) χρει(ας) τοῦ μοναστηρίου σταυροπήγιον |εντελλόμεθα κ(αι) οὐδένα ἱερωμέν(ον) ἢ λαϊκ(όν) ἐναντιοῦσθαι ἢ ποιεῖν ἐκεῖ ἀνωφελῆ συμπόσια, ἐξ' ὧν οὐδὲν ἀγαθόν, λογομαχίαι δε μόνον κ(αι) ἀκαταστασίαι, ὃς δε ἐναντιωθῇ, ὑπάρχη ἀργός κ(αι) ἀφωρισμέν(ος), ὡς τὸν οἶκον τοῦ Θ(εο)ύ κ(αι) ἤδη μετόχιον χρήσιμον της σεβασμίας) ὀριζόμενον

μονής οίκον πότου κ(αι) αχρείον βουλόμενος διαμενείν, αλλά και παν αφιερωμένον και αφιερωθησόμενον εμμένειν αμετακίνητον κ(αι) αναπόσπαστ(ον) δια παντός ως κανονικόν τε κ(αι) δίκαιον, ουδενός όλως ιδιοποιήσασθαι προαιρουμένου τι, εν αργία και αφορισμώ. Επί τούτοις γαρ εγένετο κ(αι) το παρόν σιγιλλιώδ(ες) π(ατ)ριαρχικόν ημέτερον γράμμα και πέμπεται αιτησαμένοις αυτοίς χρειωδώς και αναγκαί(ως). Ταύτα, ως πολλοί των χρησί[μ](ων) [χριστια]νων, των από Υδρομπολιτζας, προσεμαρτύρησαν κ(αι) τούτου [ένεκεν] τω πατριαρχικώ στ(αυ)ροπηγίω της Παναγί(ας) της Επάνω Χρέπας τυχείν εδεήθησαν κ(αι) εξεδόθη κ(α)τ(ά) μήνα Φεβρουάριον ιν(δικτιών)ος αης του ζηθου έτους από της συστάσεως του παντός, εις ασφάλειαν μόνιμον, αποφαινόμεθα δε κ(αι) τούτο, ίνα κοινοβιακώς κ(αι) κ(α)τ(ά) θ(εόν) διάγωσιν οι ενασκούμενοι μοναχοί, εν βάρει αφορισμού τους από θ(εο)ύ, το γάρ κόσμιον θεάρεστο (και) κανονικόν εστι τοις ενασκουμένοις.

† Ιερεμί(ας) ελέω Θ(εο)ύ αρχιεπίσκοπ(ος) Κωνστ(αν)τινουπόλε(ως) νέ(ας) ρώμης και οικουμ(ενικός) π(ατ)ριάρχης.

Σε απογραφή των Ενετών πριν από το 1715, η μονή Επάνω Χρέπας με τα μετόχια της είχε: τρεις ναούς, 19 κελιά ή οικίες, 123 αμπελώνες χέρσους, 9 ελιές, 2 βοσκοτόπους. Στο μοναστήρι φυλάσσονται αρκετά έγγραφα, εκ των οποίων και ορισμένα τουρκικά, που παρέχουν πληροφορίες για τη ζωή της μονής. Επίσης, φυλάσσονται έξι χειρόγραφοι κώδικες· δύο του 17ου, ένας του 18ου και τρεις του 19ου αιώνα.

Στα προεπαναστατικά έγγραφα καταγράφονται από το 1766 διάφορες πράξεις για αγοραπωλησίες: πράξεις αφιερωματικές, δανειστικές, διενέξεις κτηματικές κ.ά. Από ορισμένα έγγραφα συνάγεται ότι οι Τούρκοι επισκέπτονταν συχνά το μοναστήρι.

Μια σειρά ιστορικών γεγονότων που έχουν καταγραφεί στον κτητορικό κώδικα της μονής και σε έγγραφα της Ελληνικής Επανάστασης προσδιορίζουν το ρόλο που έπαιξε η Παναγία της Επάνω Χρέπας σε δύσκολες για τον τόπο στιγμές. Η πολιορκία της Τριπολιτσάς και η καταστροφή των επαναστατών του 1770, καθώς και η εξόντωση των Αλβανών το 1779 είναι από τα γεγονότα που σφράγισαν την ιστορία της μονής.

Ενθύμημα με λανθασμένη χρονολογία «1769 Μαρτίου 19» (τα γεγονότα της πολιορκίας τοποθετούνται μεταξύ 29 Μαρτίου και 9 Απριλίου του 1770, όταν η Τριπολιτσά υπέφερε πολλά από την αποτυχία της πολιορκίας) έχει συντάξει κάποιος απλοϊκός καλόγερος: «1769 Μαρτίου 19- ήρθον να πάρου[ν] τιν χορα και στες δεκατρις του Απριλι ανίξαν τω μπουντρούμι και πέραν τα σκέβι του μοναστίριου τιαυτι ιμέρα επέραν και τα πρόβατα του μοναστιρίου 878 και τι αυτι

ιμερα απάνου στο βουνό εκοψαν τον ιγούμενον Καλινικον χρόνον 85 εονια του ι μνιμι».

Στις 13 Μαρτίου του 1770 οι Αλβανοί με επιδρομή άνοιξαν το μπουντρούμι της μονής, πήραν όλα τα φυλασσόμενα σκεύη της, άρπαξαν το ποίμνιο (878 πρόβατα) και σκότωσαν τον ηγούμενο Καλλίνικο.

Στις 9 Ιουνίου 1770, μετά τα Ορλωφικά, ο πασάς της Τριπολιτσάς καλεί όλους τους χωρικούς στο Περθώρι και τους μοναχούς της Επάνω Χρέπας να προσκυνήσουν ζητώντας συγχώρεση για τα γεγονότα. Στο έγγραφο «του μεγαλοπρεπεστάτου αγά αυθέντου μουσελήμαγα Χασάν εφέντη, βεκίλη του υψηλοτάτου αυθέντου Μισίν Ζατέ Μεϊμίθ πασιά» σημειώνεται ότι: «οι κάτοικοι έχουν την έφεσιν και αγάπη δια να προσκυνήσουν και να είναι ραγιάδες, όπως και πρώτα, μα από αγνωσίαν τους αγρίεψαν. Παρά τούτο, όσοι έλθουν και κλαύσουν προσπίπτοντες εις το έλαιος της κραταιάς βασιλείας, θέλουν πάρει την συγχώρησιν και θέλει είναι απείρακτοι... Και να μη λείψετε να φέρνετε και ζαερέ δια να δείξετε με το άργος την υποταγήν...».

Ένα άλλο έγγραφο καταγράφει μια ακόμα συμφορά από την πανώλη που μάστιζε τον Μοριά σε όλη τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας, ενώ σε άλλα έγγραφα καταγράφονται μικρά και μεγαλύτερα καθημερινά συμβάντα από την ιστορία της μονής από το 1791 και εξής.

Σε ειδική αναφορά που υποβάλλει η Επάνω Χρέπα τον Δεκέμβριο του 1797 προς το Πατριαρχείο, υπάρχει μια ζωντανή και παραστατική περιγραφή για την περιουσιακή κατάσταση, αλλά και τη δραματική θέση της μονής που βρισκόταν κάτω από τον τουρκικό ζυγό: «...Οι δούλοι της παραπόδαις, ως επειθείς τα μάλιστα ταις εκκλησιαστικαίς επιταγαίς, δεδώκαμεν καθαρόν λογαριασμόν και καταγραφήν ακριβή εν καθάρω καταστίχω, αποδώσαντες και το σιγγίλιον γράμμα σας. Αλλ' εν τοσούτω και περί τούτων. Ημείς όμως, παναγιώτατε Δέσποτα, και το ημέτερον μοναστήριον τι δοκιμάζομεν καθημερινώς, τι υφιστάμεθα καθ' ώραν από την αλεπάλληλον άφιξιν των εξωτερικών Μπερμπατών και ετέρων αχρείων Τούρκων, ωσάν όπου πλησιάζομεν της Τριπολιτσάς, δεν ημπορούμεν να φανερώσουμεν. Τα ολίγα γεννήματά μας δεν αρκούσι την απληστίαν τους. Τα ολίγα εφόδια της χρονιάς μας δεν φθάνουν αυτοίς μηδέ το ήμισυ του χρόνου. Και ημείς λαιδορούμενοι, κακοχούμενοι, πληκτιζόμενοι, ραπιζόμενοι, και άλλα μύρια κακά και άτοπα παρ' αυτών υφιστάμενοι, ημείς ατονήσαμεν πλέον, δεν δυνάμεθα να βαστάξωμεν τα κακά τους. Αν λείψη το έλεος του Θεού και αν δεν προφτάσει και η δυνατή βοήθεια της Εκκλησίας, ερημούται το μοναστήριόν μας, επειδή εγένετο ως σκηνή εν αμπελώνι. Ο ηγούμενός μας Κυρίλλος ωνομάζεται, ανήρ χρηστός και άγρυπνος εις το έργον του. Όθεν είμεθα και παρ' αυτού

ευχαριστημένοι....».

Εν συνεχεία, στην κατάσταση των περιουσιακών στοιχείων της μονής αναγράφονται αναλυτικά πλήθος αντικειμένων, μια αξιόλογη περιουσία σε ζώα και κτήματα γύρω από το μοναστήρι, μετόχια, καθώς και άγια λείψανα τα οποία φυλάσσονταν στο μοναστήρι.

Η μονή επέζησε κατά την Ελληνική Επανάσταση, ενώ κατά την πολιορκία της Τριπολιτσάς προσέφερε πολύτιμες υπηρεσίες λόγω της θέσης της και της προθυμίας των μοναχών της. Παρόμοιες υπηρεσίες είχε προσφέρει και κατά τα Ορλωφικά.

Διάφορα ενθυμήματα αναφέρουν ότι η μονή λεηλατήθηκε και κάηκε από τους Τούρκους στις 29 Μαρτίου 1821 και ότι κατά τη διάρκεια της Επανάστασης (1821-1828) η μονή προσέφερε για ζωοτροφίες των αγωνιστών 10.000 γρόσια, για πολεμοφόδια 1.000 γρόσια, στην Πελοποννησιακή Γερουσία το 1822 ως δάνειο 1.000 γρόσια, μετρητά κατά διάφορες εποχές 1.500 γρόσια και για το νομισματοκοπείο σκεύη αξίας 1.250 γροσίων. Επιπλέον, τρεις μοναχοί μετείχαν στα πεδία των μαχών.

Σε έκθεση «περί της καταστάσεως της Μονής Επάνω Χρέπας κατά κεφάλαιο ως η υπ. Αριθ. 149 εγκύκλιος», συμπληρωμένη από τον ηγούμενο Κύριλλο στις 19 Ιουνίου 1833, υπάρχουν πολλά στοιχεία για την ιστορία της μονής. Πληροφορούμαστε ότι η μονή πυρπολήθηκε εξολοκλήρου από τον Ιμπραήμ και κατέστη ερείπιο. Στη συνέχεια ο ηγούμενος αναφέρει στοιχεία για την κτιριακή κατάσταση και την περιουσία της μονής.

Η μονή Επάνω Χρέπας διατηρήθηκε ως ανδρώα έως το 1934. Τελευταίος άνδρας ηγούμενος υπήρξε ο Καλλίνικος. Με διάταγμα του μητροπολίτη Μαντινείας Γερμανού, το 1935, η μονή μετατράπηκε σε γυναικεία.